

2^e Advent

Ds Jaco Zuurmond

Micha 4, 1 – 8

Matteüs 3, 1 – 12

“Zwaarden tot ploegscharen”

Gemeente van de Levende,

Om te beginnen moet ik u toch even lastig vallen met een exegetisch probleem. Met heel veel ‘exegese’ – zeg maar bijbel-tekst-onderzoek – vallen wij u doorgaans niet lastig, op zondagmorgen. Niet voor niets heet dit onderdeel van de kerkdienst ‘preek’ en niet ‘uitleg’. Want we zijn hier nu niet aan het studeren hoe de tekst precies in elkaar zit. We komen op zondagmorgen samen om omdat er vanuit die aloude teksten iets gezegd wil worden, vandaag, tegen mensen van onze tijd.

Maar goed – voordat er gepreekt kan worden moet er in de pastorie wel wat huiswerk worden gedaan. Om te voorkomen dat je van Micha een buikspreekpop maakt moet je als dominee wel je best doen om zo goed mogelijk naar Micha zélf te luisteren. Exegese dus. En in de exegese van onze Michatekst van vanmorgen liep ik deze week vast.

Wat is het probleem?

Het probleem is dat dat kleine boekje Micha een bijzonder ingewikkeld boekje is. De meest prachtige teksten komen er in voor. Zwaarden tot ploegscharen... wat een visioen, wat een beeld. Maar er staan ook heel moeilijke zinnen in. Ook vanmorgen: Zo, tussen de regels van dat mooie visioen door lezen we ook een zinnetje waarin God zegt dat hij “zal verenigen wie ik onheil heb gebracht”. Die God van dat mooie visioen is ook God die straft, hard straft, meedogenloos straft... Hoe rijmt dat met elkaar? En bij nader inzien zit het boekje Micha vol dissonanten en tegenstrijdigheden.

Belangrijke exegeten hebben daarom bedacht dat het boekje Micha een combinatie is van stem en tegenstem. Ofwel, we horen in dit boekje niet alleen de profeet Micha – maar we horen ook zijn tegenstanders. Hun tegenstem is gewoon in het boekje opgenomen. Naadloos zelfs. Woorden van Micha, en woorden van zijn tegenstanders zijn gewoon aan elkaar geplakt, zonder dat je verschil kunt zien.

En deze hypothese wordt door heel wat moderne uitleggers overgenomen. Vervolgens proberen die uitleggers dus de teksten van Micha en die van zijn tegenstanders uit elkaar te halen. Weliswaar staan er in de oorspronkelijke Michatekst

geen voetnoten – hier spreekt Micha, hier de tegenstanders. Maar dat neemt niet weg dat sommige exegeten heel zeker zijn van hun zaak.

In de Groot Nieuws Bijbel is het boek Micha zelfs op die manier weergegeven. Boven elk onderdeel wordt precies aangegeven wie er aan het woord is.

En dan nu het lastige probleem voor vanmorgen...

Als deze exegeten gelijk hebben... dan is dat mooie visioen van 'zwaarden tot ploegscharen' niet door Micha gezegd... Maar door de tegenstanders. Zo mooi als het is, dat beeld van die zwaarden die tot ploegscharen worden omgesmeed – hier wordt het gebruikt als een holle leugen.

Weg visioen. Weg mooie preek voor vanmorgen.

Dat beeld van die zwaarden en ploegscharen heeft het boekje Micha trouwens overgenomen van de profeet Jesaja.

En of het nu Micha is, of zijn tegenstanders die Jesaja citeert... het is natuurlijk waar dat zelfs de mooiste beelden misbruikt kunnen worden.

Het beeld dat de achterkant van onze liturgie (zie bijlage) siert, de verbeelding van de profetie van vandaag, is in 1959 door de Sovjet Unie aan de Verenigde Naties geschonken. Midden in de koude oorlog. Terwijl aan beide zijden de bewapening alleen maar werd opgevoerd. Een Joods-Christelijk beeld, geschonken door de verklaard atheïstische Sovjet-Unie... Zou het gemeend zijn, of was het propaganda?

Als het beeld geschonken zou zijn door de christelijke Verenigde Staten, zou het gemeend zijn, of was het propaganda geweest?

Zelfs de mooiste beelden kunnen worden misbruikt. Zelfs de mooiste dromen kunnen worden gecorrumpeerd. Zelfs de mooiste idealen kunnen in de praktijk door mensen worden omgebouwd tot hun tegendeel.

Dat is, helaas, ook wat dit beeld vertelt.

Waar het om gaat – en in die zin maakt het bij nader inzien niet uit of het beeld nu door Micha of door zijn tegenstanders wordt gebruikt – waar het om gaat is hoe het beeld gebruikt wordt.

Wordt het gebruikt om weg te lopen voor de ernst van de situatie... - stil maar, wacht maar, kop in het zand -, of wordt het gebruikt om een weg te vinden juist in de meest ernstige situaties?

Want dat is waar het de profetie om te doen is: kieren te vinden in een werkelijkheid die al te gesloten lijkt. Uitwegen vinden in situaties die onontkoombaar op een catastrofe lijken uit te lopen.

Dáárom gebruikt Micha ook zo grote woorden – dat spreken over de straf van God bijvoorbeeld. Meer nog dat zo'n formulering uit wil leggen hoe God in elkaar zit wil zo'n formulering toch vooral de ernst van de situatie onderstrepen. Onze keuzes doen er toe! Onze keuzes doen er alles toe. Onze keuzes zijn een zaak van leven of dood. De wegen die wij gaan met het klimaat... daarin zullen we de consequenties van onze keuzes onontkoombaar tegenkomen – dát is wat Micha vooral bedoelt met 'God straft'. De keuze van de Navo deze week voor veel méér bewapening... de consequenties van zo'n keuze komen onontkoombaar op ons eigen bord terug. Het is een keuze van leven en dood.

En wat heb je, zo gezien, anno 2019, letterlijk op de zondag na zo'n Navo-top, aan dat beeld van zwaarden die omgesmeed worden tot ploegijzers? Wat wil zo'n profetie van 2700 jaar geleden zeggen tot mensen van vandaag?

"Kom tot inkeer, want het Koninkrijk van de hemel is nabij" (Mat. 3,2) roept de NT-profeet Johannes ons toe. Maar waar, Johannes, waar profetische kerk van 2019, waar is überhaupt een concrete weg van inkeer? Zitten er nog kieren in onze ingewikkelde samenleving? Of heeft Trump gelijk en is de enige manier om in de wereld van de 21^e eeuw te overleven alleen de weg van meer en meer bewapening... waarbij de 2% norm nog maar een klein begin zal blijken...? Maar als er geen alternatief is... waarom vieren we dán nog Advent?

Op zoek naar de kieren... Dat is wat Micha deed. Dat is de opdracht voor de kerk anno nu.

En mag het thema 'bewapening' veel te groot lijken voor kleine mensjes als wij zijn... de consequenties van de keuzes die wij maken komen wel onontkoombaar op ons bordje terecht.

De Evangelische Landeskirche Baden is daarom niet voor de te grote vragen weggelopen, maar is ze juist aangegaan. Toch, met hulp van vele echte deskundigen de moderne vragen van oorlog en vrede, van bewapening vooral, gaan analyseren. En kijken... Wat gebeurt er als we het gewoon laten gaan zoals het gaat... de weg van wapens tegen wapens... van meer wapens tegen meer wapens... van nog meer wapens tegen... Hoe ziet de wereld er dan uit in 2040? Je hoeft geen groot profeet te zijn om dat scenario te voorzien. Ander scenario: wat gebeurt er als het onderweg escaleert. Een gewapend conflict aan de Turkse grens? Chinees ingrijpen in Hongkong...? Of extreme droogte in Afrika, extreme watersnood in Azië met bijbehorende niet te stoppen vluchtelingenstromen? Hoe ziet de wereld er dan uit in 2040? Ook het uitwerken van zo'n scenario vraagt niet bijster veel profetische gaven.

Het bittere is wel dat het Duitse rapport dateert van 2018... en dat de internationale ontwikkelingen sindsdien veel meer het explosieve scenario volgen dan het kalme.

Maar wat als we nu zouden kiezen voor ándere politiek. Niet niets doen. Maar minstens zo veel investeren als in de eerste twee scenario's. Alleen niet investeren in wapens, maar in wat het rapport noemt 'duurzame civiele veiligheid'.

Het voert te ver om het rapport nu echt te bespreken. Maar dan ga je dus investeren in eerlijke handel, waar beide partijen beter van worden – niet alleen economisch, maar ook sociaal en ecologisch. Dan ga je werken aan perspectief voor mensen met name in de buurlanden, in Afrika en het Midden-Oosten en in Oost Europa – niet uit liefdadigheid maar om redenen van gezond verstand. Dan ga je binnen de Navo uitleggen dat ook dit soort investeringen mee horen te tellen bij die 2% norm... júist dit soort investeringen. Dan investeer je intern in de kwaliteit van je democratie... zodat het debat de diepgang krijgt die nodig is. En van je zwaardenfabriek maak je een ploegscharenfabriek... ofwel, je bouwt ook je oorlogseconomie om tot vredeseconomie. En ook dit scenario werd door de ELKB dus doorgerekend. Hoe ziet de wereld er dan uit in 2040?

O ja, voorstellen als deze vragen om veel meer doordenking dan in 3 minuten preek mogelijk is. Die kans krijgen we vast, want er wordt gewerkt aan een Nederlandse poot van dit initiatief. Maar waar het vandaag om gaat is dat dít profetie is: De ernst van de situatie aangeven, het is een kwestie van leven of dood. En dan op zoek gaan naar kieren. Vanuit het diepe vertrouwen dat het anders kan. Omdat God anders is.

Laten we vanmorgen daarom eindigen met het woord van een profeet uit onze tijd. Martin Luther King. Geciteerd in het rapport van de ELKB.

Een scherp woord. Een dwingend woord. Maar dat mag, op de zondag van de 2^e Advent. Dat móet op de zondag van de 2^e Advent. Of het is geen Advent.

Martin Luther King:

“We moeten vanuit onze besluiteloosheid tot handelen komen. We moeten nieuwe middelen en wegen vinden om wereldwijd voor vrede en gerechtigheid te pleiten, een wereld die reeds bij onze voordeur begint. Als we nu niet handelen komen we terecht in die duistere krochten in de tijd, die bepaald worden door macht zonder compassie, gezag zonder moraal en kracht zonder visie. Laat ons dan nu beginnen.”

Amen